

RALUCA PRELIPCEANU

investitiile străine directe și restructurarea economiei românești, în contextul integrării europene

COLECȚIE DE SUCCES

RALUCA PRELIPCEANU

**Investițiile străine directe și
restructurarea economiei românești
în contextul integrării europene**

Lumen

Iași 2006

RALUCA PRELIPCEANU

**Investițiile străine directe și restructurarea economiei românești
în contextul integrării europene**

Tehnoredactare computerizată: Morariu Irina Maria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale:

Raluca Prelipceanu

Investițiile străine directe și restructurarea economiei românești
în contextul integrării europene

Bibliografie

Pag. 193

Editura LUMEN

ISBN: 973-7766-57-1

Extras din volumul:

Prelipceanu, R. (2006). Investițiile străine directe și restructurarea economiei
f c a U b Y h] '] b ' W c b h Y | h i ` '] b h Y [f U f]]

RALUCA PRELIPCEANU

**Investițiile străine directe și
restructurarea economiei românești
în contextul integrării europene**

Lumen

Iași 2006

Extras din volumul:

Prelipceanu, R. (2006). Investițiile străine directe și restructurarea economiei
[f c a U b Y h] [] b ' W c b h Y | h i ` '] b h Y [f U f]]

Pagina lasata
intentionat goala

Extras din volumul:

Prelipceanu, R. (2006). Investitiile straine directe si restructurarea economiei
f c a U b Y h] '] b ' W c b h Y | h i ` '] b h Y [f U f]]

Cuvânt înainte

Volumul de față, cu titlul Investițiile străine directe și restructurarea economiei românești în contextul integrării europene, abordează un subiect intens dezbătut în lumea academică din țară și din străinătate, ca urmare a manifestării sale explozive de la mijlocul anilor 80. Despre fluxurile de investiții străine directe (ISD) și impactul lor asupra economiilor lumii, sau, mai specific, asupra economiilor în tranziție, a fostelor țări comuniste, s-au scris numeroase studii și lucrări și în România. Aș aminti, printre autorii cu contribuțiile cele mai notabile, pe: Anda Mazilu, Costea Munteanu, Florin Bonciu, Liviu Voinea, Ioan Denuță, Mișu Negrițoiu, Dragoș Negrescu.

Este remarcabil că autoarea cărții de față, Raluca Prelipceanu, o proaspătă absolventă a Facultății de Relații Economice Internaționale – A.S.E. București propune o lucrare care, atât prin conținutul său de idei, cât și prin construcție și stil, se așază firesc în rândul lucrărilor de referință, alături de cele ale autorilor consacrați, amintiți anterior.

Raluca Prelipceanu s-a remarcat chiar din perioada studiilor universitare drept un cercetător de vocație, fiind premiată în doi ani consecutivi cu cea mai înaltă distincție cu ocazia sesiunilor de comunicări studentești, organizate anual în cadrul Academiei de Studii Economice din București. Încă de pe atunci ea dovedea o capacitate analitică de excepție, o largă cultură economică, abilitate remarcabilă de sistematizare și prezentare a cunoștințelor acumulate și spirit critic. Performanțele generale foarte bune au recomandat-o, cu îndreptățire, pentru o bursă de studii la Sorbona-Paris, pentru ultimul an de studii universitare, bursă fructificată cu brio, fapt dovedit de lucrarea de față și de continuarea studiilor în capitala Franței, la masterat.

Lucrarea sa, prezentată acum, are meritul de a propune o nouă grilă de analiză a fluxurilor de ISD-uri orientate către țările din Europa Centrală și de Est, aș îndrăzni să afirm, întru totul inedită.

Prezentarea Ralucăi Prelipceanu îmbină într-un mod fericit sinteza concepțiilor teoretice privind ISD-urile (motivațiile, condițiile și tipurile acestora) cu prezentarea fenomenelor empirice, anume dinamica și caracteristicile fluxurilor de ISD în fostele țări comuniste, și în special în România. Ceea ce conferă originalitate lucrării sale este faptul că evoluțiile empirice sunt analizate și interpretate în termenii teoriilor prezentate

anterior. Această grilă de analiză conferă lucrării un grad ridicat de relevanță științifică, o deosebită densitate și relevanță. Orice cercetător științific experimentat și onest recunoaște că o asemenea abordare este extrem de dificilă și ea presupune simultan o perfectă stăpânire a instrumentarului științific, teoretic, și o bună cunoaștere a fenomenelor empirice.

Vreau acum, pe scurt, să subliniez câteva dintre contribuțiile specifice și inedite ale Ralucăi Prelipceanu în lucrarea de față:

– Adăugarea, la suma de teorii curent prezentate în literatura de specialitate din România, a unor contribuții mai recente, ale unor autori francezi, care propun o extindere a analizei lui Dunning, din cadrul teoriei eclectice, considerată, la rândul ei, o sinteză a teoriilor anterioare; este vorba despre J. Muchielli, care extinde analiza OLI, integrând, în cadrul acesteia țara de origine și sectorul de activitate; astfel, el explică nașterea ISD-urilor prin „jocul de concordanță-discordanță dintre avantajele comparative ale țărilor și avantajele competitive ale firmelor”, analizând 8 cazuri posibile de manifestare a acestor raporturi.

– Analiza dimensiunilor specifice ale deciziei de implantare a ISD-urilor în țările în tranziție; analiza pe acest subiect se centrează în mod just pe evoluția construcției instituționale, analiza luând în considerare aprecierile diferiților autori străini sau esteuropeni, precum și pe cele ale unor instituții internaționale; în mod firesc, această abordare o conduce pe autoare la evaluarea importanței percepției privind corupția în aceste țări, pentru investitorii străini.

– Analiza atractivității exercitate de formele de privatizare aplicate de diferite țări asupra fluxurilor de ISD în țările foste comuniste.

– Analiza multidimensională a fluxurilor de ISD orientate către România: țări sursă, regiuni de destinație, sectoare și activități economice de implantare, tipuri de firme țintite, tipuri de investiții (ale U.E.).

– Impactul ISD sub aspectul restructurării economice induse și a creșterii economice (pornind de la reperatele teoriei creșterii endogene) prin intermediul acumulării de factori de producție și a creșterii productivității globale a factorilor de producție (inclusiv pe seama externalităților pozitive).

– Relevanța modelului centru-periferie pentru analiza fluxurilor de ISD în România, mai cu seamă din perspectiva aderării la U.E.

– Concluzia, destul de surprinzătoare și paradoxală, că România, în pofida relativei sale lipse de atractivitate pentru ISD-uri o perioadă destul de îndelungată, ca urmare a existenței a numeroase obstacole pentru acestea (cadrul juridic instabil și ambiguu, taxare înaltă a firmelor, corupție generalizată), este una dintre țările care au extras maximum de beneficii de pe urma investițiilor străine efectuate pe teritoriul său (conform aprecierilor făcute de către experții OCDE).

Toate aceste calități ale lucrării Ralucăi Prelipceanu o recomandă călduros ca o sursă importantă de documentare atât pentru orice cititor interesat de investițiile străine, cât mai ales pentru cei aparținând mediului academic, fie ei studenți sau profesori. Lucrarea ei are o reală valoare explicativă, aducând o perspectivă nouă asupra fațetelor și înțelegerii acestui fenomen.

Prof. univ. dr. **Ana Bal**, A.S.E.-București

Pagina lasata
intentionat goala

Extras din volumul:

Prelipceanu, R. (2006). Investitiile straine directe si restructurarea economiei
f c a U b Y h] '] b ' W c b h Y | h i ` '] b h Y [f U f]]

Cuprins:

Prefață	11
Introducere	11
Capitolul I Considerații teoretice și empirice cu privire la investițiile străine directe	17
1.1 Elemente teoretice și empirice privind investițiile străine directe	17
1.2 O panoplie a teoriilor privind fluxul de ISD	20
1.3 Paradigma eclectică a lui Dunning	23
1.4 Teoria sintetică a lui Mucchielli	30
1.5 Tipuri de ISD și strategii ale FMN.....	34
1.6 Factori determinanți ai deciziei de implantare.....	41
1.7 Obstacole în calea fluxului de ISD.....	48
Capitolul II Dimensiunea specifică a deciziei de implantare în economiile în tranziție	51
2.1 Specificitatea economiilor în tranziție.....	51
2.2 Impactul instituțiilor asupra fluxului de ISD	55
2.3 Evoluția cadrului instituțional.....	59
2.4 Corupția.....	67
2.5 Procesul de privatizare: teorii și metode.....	74
2.6 Procesul de privatizare în România.....	89
2.7 Procesul de integrare europeană.....	97
Capitolul III Fluxul de ISD către România și rolul lui în restructurarea economiei	99
3.1 Scurtă prezentare a ISD-urilor în România 1990-2005. Evoluție și tipologii.....	99
3.2 Caracteristici ale fluxului de ISD în România.....	108
3.3 Nevoia de restructurare în economiile în tranziție.....	120
3.4 Canale de restructurare a întreprinderilor socialiste prin intermediul ISD	125
3.5 Creștere economică, economii de aglomerare și externalități	128
3.6 Studii empirice cu privire la existența externalităților generate de ISD în economia românească	136
3.7 Dovezi ale restructurării facilitate de ISD. O analiză bazată pe exporturi	141

3.8 Modelul centru-periferie și relevanța sa pentru România	159
Concluzii	169
ANEXA I Cadrul legislativ privitor la programul de privatizare și câteva cazuri de privatizări frauduloase	173
Anexa II Soldul investiției străine directe pe țări la 31.XII.2003	178
Anexa III Evoluții privind fluxul de ISD în sectorul servicii	179
Bibliografie	183

Prefață

Acest studiu a luat naștere în perioada pe care am petrecut-o ca student Erasmus la Universitatea Paris I Sorbona. Necesitatea elaborării unui astfel de studiu a părut evidentă atunci când pusă în situația de a efectua anumite prezentări despre situația actuală a României m-am confruntat cu o penurie de studii care să încerce să surprindă și să explice anumite evoluții pe plan economic ale României actuale. Totodată, în cadrul acestui studiu mi-am propus să examinez impactul investițiilor străine directe atât la nivel microeconomic cât și la cel macroeconomic, impactul acestora făcându-se resimțit la ambele niveluri. Este convingerea mea profundă că a analiza numai nivelul macroeconomic, fără a explica fundamentele microeconomice ale diferitelor procese economice poate conduce la o înțelegere eronată a acestora. Din nefericire, adeseori studiile economice de specialitate tind să ia în considerare numai unul sau altul dintre niveluri preferând să ignore strânsa legătură care există între acestea.

De asemenea, studiul de față își propune să prezinte o grilă de lectură care caută să unifice abordarea acestui subiect din perspectiva specialiștilor occidentali cu cea adoptată de specialiștii români și est-europeni. Cadrul de bază ales este cel al ultimelor teorii ale creșterii endogene. În acest context, această cercetare dorește să sublinieze rolul important pe care îl pot juca investițiile străine directe în cadrul procesului de dezvoltare economică. În lucrările științifice de referință se menționează adesea statul de țară în tranziție al României sau de țară angrenată în procesul de integrare europeană, neglijindu-se faptul că România este o țară cu carențe grave în ceea ce privește dezvoltarea. Una din intențiile mele în elaborarea acestei lucrări a fost de a trage un semnal de alarmă cu privire la problemele legate de dezvoltate cu care se confruntă România și la pericolul reprezentat de agravarea inegalităților regionale în lipsa unui stat care să orienteze acest proces, prin politici economice corespunzătoare în domeniul investițiilor directe, dar și în alte domenii. Trebuie subliniat faptul că studiul de față nu se dorește a fi decât un început și este fără îndoială perfectibil.

Studiul de față nu ar fi fost posibil fără sprijinul și bunăvoința mai multor persoane. În primul rând aș dori să-i mulțumesc doamnei Ana Bal, profesor universitar la Facultatea de Relații Economice Internaționale din cadrul Academiei de Studii Economice București care a coordonat acest studiu și de ale cărei sfaturi și sprijin am beneficiat pe toată perioada elaborării lui.

De asemenea, mulțumirile mele se îndreaptă spre doamna Fabienne Boudier-Bensebaa, conferențiar la universitatea Paris XII Val de Marne, membru al echipelor de cercetare ROSES și GRATICE, al cărei curs de *Strategii ale firmelor multinaționale* am avut șansa să-l urmez la universitatea Paris I și ale cărei sfaturi au fost deosebit de importante mai ales pentru a mă ajuta să înțeleg metodologia aplicată de diferite studii internaționale pentru a analiza ISD-urile din această zonă a Europei Centrale și de Est.

În egală măsură doresc să le mulțumesc doamnei Mihaela Vătui, conferențiar la Facultatea de Cibernetică, Statistică și Informatică Economică din cadrul Academiei de Studii Economice București, care a avut amabilitatea să-mi dea anumite indicații în ceea ce privește relevanța diferitelor studii în funcție de metodologia aplicată, precum și lui Fabian Gouret, doctorand la Universitatea Paris I Sorbonne, prin a cărei bunăvoință am primit materialele prezentate la conferința AFSE Clermont-Ferrand din mai 2005.

Raluca Prelipceanu

Introducere

După aproape o jumătate de secol de dictatură comunistă, țările ECE au hotărât să se scuture de opresiunea comunistă și să adopte un nou sistem. Acest proces laudabil s-a dovedit însă mult mai dificil în realitate decât s-ar fi așteptat reprezentanții mediului economic și politic, deoarece în multe cazuri aceste țări erau lipsite de instrumentele necesare pentru a opera o asemenea trecere. Totodată, schimbarea unui sistem economic cu un altul este un proces foarte dificil care necesită timp îndelungat atunci când el este întreprins pe căi democratice și nu este impus prin dictatură, cum a fost cazul sistemului socialist. Aceasta cu atât mai mult cu cât procesul de construcție presupune mai întâi de toate un dureros proces de distrugere care antrenează costuri economice și sociale uriașe. Construcția însă necesită noi temelii care să-i permită să prindă rădăcini în mințile oamenilor și să conducă la o schimbare a mentalităților. Or, în momentul, în care ea se face prin coerciție și violență nu se poate vorbi de rădăcini, ci doar de un proces de suprafață. Ea poate fi aparent acceptată pe plan fizic, dar nu își poate face loc în mințile oamenilor.

Libertatea a avut însă un preț mare pentru țările ECE și pe plan economic, deoarece la scurt timp după prăbușirea sistemului comunist ele s-au confruntat cu o puternică recesiune sistemică, ale cărei grave consecințe o fac comparabilă numai cu Marea Depresiune din anii 30 ai secolului trecut. Privațiunile îndurate sub regimul comunist nu s-au sfârșit o dată cu acesta, așa cum s-a sperat, ci, dimpotrivă, după prăbușirea acestuia populația din regiune a fost supusă din nou unor grele încercări. Chiar dacă comunismul se prăbușise ca sistem, consecințele sale nefaste aveau să stăruie încă mult timp asupra economiilor în care fusese aplicat.

Epoca comunistă secătuisese aceste economii, iar procesul de transformare sistemică cerea o injecție masivă de resurse care să faciliteze această transformare. În aceste condiții nevoia de realocare a puținelor resurse existente spre sectoare în care acestea ar fi putut fi folosite în mod eficient era copleșitoare.

Aceste țări nu dispuneau însă de instrumentele necesare pentru a face față singure unei asemenea necesități. Ele nu dispuneau de infrastructura instituțională necesară care să permită o realocare de

proporții și nici care să coordoneze un proces atât de complex de distrugere și creare.

În acest context, investiția străină directă a reprezentat o soluție la necesitatea stringentă de a restructura economia internă, dar și de a regăsi competitivitatea pe piețele externe. Fluxul de ISD putea ușura în parte procesul de realocare a resurselor și putea ajuta la înrădăcinarea unor comportamente și mentalități tipice economiei de piață.

Primul capitol al acestei lucrări își propune să abordeze câteva considerații teoretice și empirice cu privire la fluxul de ISD, căutând în cadrul subcapitolului 1.1 să definească principalele noțiuni legate de fluxul de ISD și să alcătuiască o primă tipologie a ISD-urilor. Subcapitolul 1.2 trece în revistă principalele teorii și menționează elementele care au dus la nașterea paradigmei eclecticice a lui Dunning, una dintre cele mai importante teorii cu privire la ISD, care este tratată în subcapitolul 1.3. Limitele paradigmei eclecticice a lui Dunning au dus la nașterea teoriei sintetice a lui Mucchielli care este prezentată în subcapitolul 1.4. Pornind de la această teorie se pot deosebi atât o nouă tipologie a ISD-urilor, precum și câteva strategii de implantare utilizate de FMN, prezentate în subcapitolul 1.5. Subcapitolul următor tratează determinanții principali ai acestor strategii, iar subcapitolul 1.7 abordează câteva dintre obstacolele care se pot întâlni în calea fluxului de ISD.

Dacă determinanții generici sunt prezentați în capitolul I și ei sunt valabili peste tot în lume, caracterul de tranziție al economiilor ECE le conferă acestora o anumită specificitate, prezentată în subcapitolul 2.1. La rândul ei această specificitate privilegiază în cazul țărilor ECE anumiți determinanți, cum ar fi, spre exemplu, instituțiile. Influența instituțiilor asupra fluxului de ISD este prezentată în subcapitolul 2.2, în timp ce subcapitolul 2.3 se ocupă cu evoluția cadrului instituțional în aceste țări. Subcapitolele următoare abordează două fenomene considerate a fi avut un impact cu totul specific asupra fluxului de ISD în cazul României. Este vorba despre corupție și despre procesul de privatizare. Acesta din urmă este abordat atât printr-o trecere în revistă a principalelor teorii și metode legate de privatizare în general, cât și din perspectiva derulării lui în România. Un ultim subcapitol este consacrat procesului de integrare europeană în care sunt angrenate cea mai mare parte a țărilor din regiune,

Investițiile străine directe și restructurarea economiei românești în contextul integrării europene

unele dintre ele făcând deja parte din UE începând cu 2004. Acesta a reprezentat unul din determinanții specifici ai fluxului de ISD în regiune.

Tratarea acestui cuprinzător cadru teoretic pe parcursul a două capitole, dar presărat cu multe dovezi empirice ce prezintă înaintea de toate relevanța acestor argumente teoretice pentru cazul României a fost făcută pentru a putea aborda în cadrul celui de-al treilea capitol o prezentare a fluxului de ISD către România și a analiza principalele sale caracteristici. Cu acest fapt se ocupă primele două subcapitole ale capitolului trei. Care este însă rolul acestui flux de ISD? Următoarele subcapitole își propun să răspundă la această întrebare. Subcapitolul 3.3 arată că întreprinderile ECE erau confruntate cu o nevoie acerbă de restructurare, iar subcapitolul 3.4 demonstrează cum poate răspunde fluxul de ISD acestei nevoi. Pentru a răspunde în continuare la întrebarea pusă mai sus, am ales să prezint în subcapitolul 3.5 câteva teorii de creștere economică, pornind de la teoria lui Solow și continuând cu teoriile de creștere endogenă care permit revelarea rolului jucat de ISD prin intermediul economiilor de aglomerare și al externalităților la care acestea pot da naștere. Subcapitolul 3.6 este consacrat dovezilor empirice ce pot fi asociate acestor teorii și care demonstrează faptul că, într-adevăr, în cazul României firmele autohtone beneficiază de pe urma externalităților generate de activitatea firmelor cu investiție străină. Subcapitolul următor abordează rolul fluxului de ISD în cadrul restructurării macroeconomice și, mai cu seamă, în cadrul schimbării specializării economiei românești pe plan internațional.

Ultimul subcapitol este consacrat prezentării unui model ce își are originile în noua economie geografică și relevanței sale pentru România. Este vorba de modelul centru-periferie. Acest model, aflat în strânsă legătură cu teoriile economiilor de aglomerare, permite precizarea orientării activităților economice o dată ce România va fi intrat în Uniunea Europeană și, totodată, explicarea concentrării fluxului de ISD și al activităților economice la nivel național în anumite regiuni. Trebuie tras în acest context un semnal de alarmă legat de faptul că prin încurajarea unei dezvoltări dezechilibrate anumite regiuni riscă să rămână în afara procesului de creștere economică și chiar în afara procesului de convergență.

Raluca Prelipceanu

Va ști România să atragă și să canalizeze fluxul de ISD astfel încât acesta să-i permită să ducă la bun sfârșit procesul de restructurare atât pe plan microeconomic cât și pe plan macroeconomic?

Iată întrebarea la care anii ce vor veni vor aduce cu siguranță un răspuns.

Capitolul I

Considerații teoretice și empirice cu privire la investițiile străine directe

1.1 Elemente teoretice și empirice privind investițiile străine directe

Investițiile străine directe (ISD) reprezintă, conform FMI, o formă de investiție care implică o relație pe termen lung și care reflectă un interes durabil al unei entități rezidente în țara de origine (investitor direct) față de o entitate rezidentă într-o altă țară¹. ISD-urile se deosebesc de investițiile de portofoliu prin faptul că ele presupun o relație pe termen lung, fiind din acest punct de vedere mult mai stabile decât investițiile de portofoliu, al căror scop îl reprezintă profitul imediat. Conform FMI pragul dintre investiția străină directă și investiția de portofoliu este de 10%, orice participare de capital care depășește acest prag fiind considerată drept ISD, dar nu toate statele țin cont de acest prag. De exemplu, în Marea Britanie până în 1997, pragul general acceptat era de 20%. În Germania acest prag de 20% a fost menținut până în 1999.

Între caracteristicile principale ale ISD se numără scopul productiv, relația pe termen lung și faptul că investitorul străin este cel care deține controlul. În ultimul timp, noțiunea de control a fost privilegiată față de cea care se referea strict la drepturile de proprietate.

Există două tipuri de ISD, investițiile străine propriu-zise, cele cu participare de capital efectiv (*equity form of investment*) și cele fără participare de capital, dar permițând totuși deținerea controlului de către investitorul

¹ FMI, Balance of Payments Manual, ed. a 5-a, 1993

Eqpvkpwctgc "ceguvwk" xqnwo "q" rwvg k
volumul de pe

www.edituralumen.ro
www.librariavirtuala.com

ucw "fkp" nkdt tkkng "pqcuvtg" r

Volumul de față abordează un subiect intens dezbătut în lumea academică din țară și din străinătate, ca urmare a manifestării sale explozive de la mijlocul anilor 80. Despre fluxurile de investiții străine directe (ISD) și impactul lor asupra economiilor lumii, sau, mai specific, asupra economiilor în tranziție, a fostelor țări comuniste, s-au scris numeroase studii și lucrări și în România.

Prof. univ. dr. **Ana Bal**, A.S.E.-București

ISBN 973-7766-57-1

9 789737 766571

Conținutul acestui volum nu reprezintă în mod necesar punctul de vedere al Editurii Lumen sau al finanțatorilor

Publicat cu finanțarea:

media **LUMEN**
www.EdituraLumen.com

www.EuroMarket.ro
Web services & design
E-commerce applications